

Dialog w buddyzmie

Wszystko wskazuje na to, że żyjemy w okresie głębokiej historycznej przemiany. Wiele osób zwraca uwagę na potrzebę stworzenia bardziej pozytywnych form ludzkiej interakcji i dialogu, jeżeli mamy pobudzić twórcze możliwości naszej ery. Co może wnieść buddyzm w budowanie nowej kultury dialogu?

Słowo dialog pochodzi z greckiego *dia* – poprzez *logos* – słowo, które obejmuje takie znaczenia jak język, zasada, racjonalność, prawo, itd. Dialog w buddyzmie nie jest wyłącznie narzędziem czy środkiem do przekazania jego nauki. Raczej, praktyka dialogu wyraża główne założenie buddyzmu – wiarę w ludzi, w ich bezgraniczną godność i potencjał jako, że posiadają i ucieleśniają uniwersalną prawdę. W tradycji buddyjskiej dialog – otwarta i oparta na szacunku międzyludzka interakcja – odgrywała główną rolę w dążeniu do odkrycia i zidentyfikowania wspólnych czy uniwersalnych wartości, które pozwoliłyby ludziom żyć w jak najlepszy, jak najbardziej humanistyczny i inspirujący sposób.

Dzisiaj na pojęcie „wartości uniwersalnych” często patrzy się z podejrzliwością, jeśli nie z otwartą niechęcią, jako na swego rodzaju przykrywkę dla kulturowego narzucania się innym. Jednak wiara w istnienie wspólnych ludzkich wartości nie musi być sprzeczna z wiarą w konkretne kulturowe i religijne zapatrywanie.

Jeżeli przyjrzymy się życiu wielkich nauczycieli religii i filozofii całej ludzkości, odkryjemy, że wszyscy oni byli mistrzami sztuki dialogu. Jednocześnie są oni bez wyjątku osobami o mocnej, zdało by się niezachwianej wierze. Sugeruje to, że głębokie przekonania niekoniecznie są przeszkodą do dialogu – wręcz przeciwnie, mogą okazać się kluczowym warunkiem jego sukcesu.

Sutry, które zawierają nauki Buddy, ukazują Shakyamuniego jako nauczyciela, który spędził swe dorosłe życie podróżując z miejsca do miejsca, nawiązując kontakt z ludźmi i dążąc do tego, aby zaoferować im model życia z ufnością i nadzieją w obliczu nieuniknionego cierpienia, jakie życie ze sobą niesie. Osoby, które spotykał różniły się od siebie pod względem poziomu wykształcenia, pochodzenia, stanu majątkowego oraz umiejętności zrozumienia pełnego znaczenia jego nauki. Stąd też Shakyamuni podejmował się płynnego i naturalnie rozwijającego się stylu dialogu, poprzez który starał się przebudzić ludzi do *dharmy* – trwałej i uniwersalnej prawdy wewnątrz nich samych. Pragnął dzielić się z innymi swą głęboką ufnością w to, że mogą oni urzeczywistnić tę prawdę i na jej podstawie działać, aby wieść życie pełne autentycznego szczęścia.

Nichiren, XIII-wieczny japoński reformator buddyzmu, którego nauki są inspiracją dla SGI, sam był mistrzem dialogu. Wiele z jego ważnych prac, w tym te, w których gani ówczesny rząd, napisane są w formie dialogu. Jego najważniejszy bodaj traktat – „*O ustanowieniu poprawnej nauki dla pokoju kraju*” (*Rissho ankoku ron*) – rozwija się jako dialog między dwiema osobami, gospodarzem i gościem, których zdania są dość sprzeczne, jednak którzy znajdują wspólny grunt w dzielonej przez nich trosce o los społeczeństwa nękanego przez wojnę i klęski żywiołowe. Gospodarz zwraca się do swego gościa słowami: „Dumałem samotnie nad tą sprawą, z sercem pełnym oburzenia, ale teraz skoro przyszedłeś, możemy biadać razem. Przedyskutujmy zatem ten problem dogłębnie”. Dialog rozwija się w miarę, jak rozmówcy wymieniają poglądy na temat

przyczyn i możliwych reakcji na tragiczną sytuację, w obliczu której stoi społeczeństwo. Na koniec obaj rozmówcy przysięgają współpracować w imię jednego celu.

Dialog był kluczowy dla organizacji SGI już od momentu jej powstania. Od najwcześniejszych lat 1930-tych w Japonii, dyskusje w małych grupach były głównym gruntem do studiów i praktyki. Dialog „serce do serca” oraz otucha zakorzeniona w poczuciu wzajemnego szacunku i równości wszystkich ludzi również odgrywały zasadniczą rolę.

Jak powiedział prezydent SGI Ikeda: „Zwalczenie naszego własnego uprzedzenia w myśleniu, naszego własnego przywiązania do różnic, jest przewodnią zasadą otwartego dialogu, podstawowym warunkiem do ustanowienia pokoju i powszechnego szacunku dla praw człowieka”.

Humanizm jest kluczowym pojęciem w organizacji SGI, która często określa swe filozoficzne podstawy jako „buddyjski humanizm”. Dialog jest procesem, przez który odkrywamy i ukazujemy ludzką godność. Dialog wygasa, kiedy nasze serca są zamknięte na nieskończone możliwości drugiej osoby i kiedy zakładamy, że wiemy już na jej temat wszystko. Dialog kwitnie, kiedy prowadzi się go w wolnym od uprzedzeń duchu odkrywania, wyrastającym ze współodczuwania, pragnienia oparcia się na tym co mamy wspólnego oraz przemiany różnic w bogate źródła wartości.

[SGI Quarterly, styczeń 2007]